

Мамбетова А. Ш.

И.Арабаев атындагы КМУнун педагогика кафедрасынын магистранты

Мамбетова А. Ш.

Магистрантка кафедрасы педагогика КГУ имени И. Арабаева

Mambetova A. Sh.

Master student of the Department of Pedagogy of KSU I. Arabaev

ӨСПҮРҮМ КУРАКТАГЫ КОММУНИКАТИВДИК КӨНДҮМДӨРҮН ИЗИЛДӨӨНҮН НАТЫЙЖАЛАРЫ

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ У ПОДРОСТКОВ

RESULTS OF THE STUDY OF COMMUNICATIVE SKILLS FOR TEENAGERS

Аннотация: макалада өспүрүм курактагы коммуникативдик көндүмдөрдү изилдөөнүн натыйжалары таблица жана диграмма түрүндө берилген, алынган натыйжалар талданып практикалык сунуштар чагылдырылган.

Аннотация: В статье представлены результаты исследования коммуникативных навыков в подростковом возрасте в виде таблиц и диаграмм, проанализированы результаты и даны практические рекомендации.

Resume: The article presents the results of the study of communication skills in adolescence in the form of tables and diagrams, analyzes the results and gives practical recommendations.

Түйүндүү сөздөр: констатациялык жана калыптандыруучу эксперимент, педагогикалык коррекция, коммуникативдик көндүмдөр, өспүрүм курак.

Ключевые слова: констатирующий и формирующий эксперимент, педагогическая коррекция, коммуникативные навыки, подростковый возраст.

Key words: ascertaining and formative experiment, pedagogical correction, communication skills, adolescence.

Акыркы убактарда өлкөбүздө болуп жаткан социалдык-экономикалык өзгөрүүлөр үй-бүлө институтуна дагы башкача талаптарды коюп келет. Анын негизи балдар менен туура жана гармониялуу байланышты түзүү болуп эсептелинет. Мындай мамиленин бузулушу өспүрүмдөрдүн журум-турумуна таасирин тийгизип, баарлашууда көптөгөн кыйынчылыктарды жаратып келет. Кыйынчылыктарды изилдөө, анын себептерин аныктоо изилдөө ишибиздин актуалдуулугун айгинелейт.

Экспериментке Нарын областынын Кочкор районунун Орток айылынын А.Жалпетектеков атындагы орто мектебинин 8-классынын 14 окуучусу катышты.

Эксперименттик иш эки этапта жүрдү биринчиси констатациялык экинчиси контролдук. Калыптандыруучу иш аткарылаардан мурун, абалдын алгачкы көрсөткүчү аныкталды. Үчүн коммуникативдик жана уюштуруучулук жөндөмдөрдү изилдөө методикасы (КУЖ-1) [5] колдонулду.

Изилдөөнүн максаты: коммуникативдик жана уюштуруучулук жөндөмдөрдүн деңгээлин жана алардын мектеп окуучулары тандап алган келечектеги кесиптин талаптарына шайкештигин аныктоо болду.

Окуучуларга 40 суроого жооп берүү сунушталып, окуучулар аларга жооп беришти:

Таблица 1. Коммуникативдик жана уюштуруучулук жөндөмдүүлүктөрдүн деңгээлдери

Жөндөмдүүлүктөр	Деңгээлдер				
	Төмөн	Ортодон төмөн	Орто	Ортодон жогору	Жогору
Коммуникативдик	0,1-0,45	0,46-0,55	0,56-0,65	0,66-0,75	0,78-1,0
Уюштуруучулук	0,2-0,55	0,56-0,65	0,66-0,7	0,71-0,8	0,81-1,0

Бул методиканын жардамы менен педагогикалык коррекциялык ишти уюштуруунун алдындагы алынган маалыматтар эксперименталдык топто баарлашуу көндүмдөрүнүн төмөнкү деңгээлдери ала алдык:

- төмөн: 1 окуучу (7%);
- ортодон төмөн: 2 окуучу (14,3%);
- орто: 6 окуучу (43%);
- жогору: 3 окуучу (21,4%);
- эң жогорку: 2 окуучу (14,3%).

Эксперименталдык топтогу басымдуусу орто деңгээлди көрсөтүштү (43%). Ушул деңгээлдеги өспүрүмдөрдүн баарлашуу көндүмдөрүнүн өнүгүшү туруктуулугу жогору эмес болду.

Эксперименттин калыптануу этабы (баарлашуудагы кыйынчылыктарды алдын алуу жана жоюу боюнча айрым сабактардын жыйындысы эксперименталдык топто өткөрүлдү. Калыптандыруучу эксперименттин аягында эксперименттик топто эксперименттин башкаруу этабы жүргүзүлдү.

Калыптандыруучу экспериментинин максаты - программанын жүрүшүндө жогорулашы мүмкүн болгон коммуникативдик көндүмдөрдүн натыйжалуулугуна колдонулган түзөтүүчү программанын таасирин аныктоо.

2-таблицадан көрүнүп тургандай, коррекциялык программадан [3] кийин эксперименталдык топто баарлашуу көндүмдөрүн үйрөнүүдө, баарлашуунун төмөнкү деңгээлдери алынды:

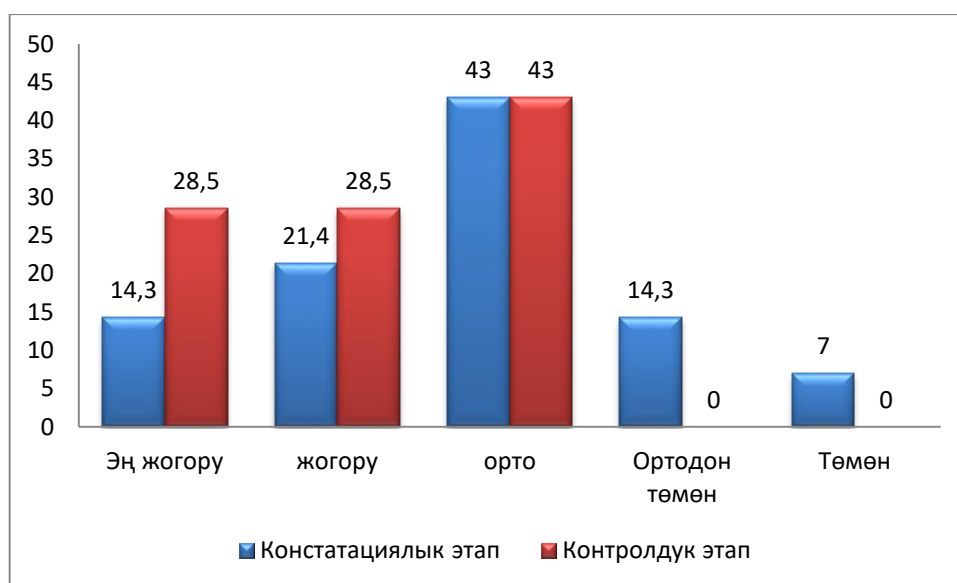
- төмөн: жок;
- ортодон төмөн: жок;
- орточо: 6 окуучу (43%);
- жогору: 4 окуучу (28,5%);
- эң жогору: 4 окуучу (28,5%).

Эксперименттин көзөмөлдөө баскычында баарлашуу көндүмдөрүнүн басымдуу деңгээли орточо деңгээл 43% түздү, көрүнүп турат.

Эксперименттин констатациялык жана контролдоо баскычтарында коммуникативдик жөндөмдөрдү изилдөөдө алынган көрсөткүчтөрдү салыштырып, биз эксперименталдык топто контролдоо баскычында алардын саны көбөйгөн деп жыйынтык чыгарсак болот баарлашуу көндүмдөрүнүн жогорку жана өтө жогору деңгээлиндеги окуучулардын, коммуникативдик көндүмдөрү төмөн жана орточо деңгээлдеринен төмөн окуучулардын саны кыскарды.

2-таблица. Эксперименттин констатациялык жана контролдук баскычтарында алынган эксперименталдык топтун коммуникативдик көндүмдөрүнүн деңгээлдери

Деңгээлдер	Констатациялык этап		Контролдук этап	
	Окуучулардын саны	%	Окуучулардын саны	%
Эң жогору	2	14,3	4	28,5
Жогору	3	21,4	4	28,5
Орто	6	43	6	43
Ортодон төмөн	2	14,3	-	0
Төмөн	1	7	-	0

1-сүрөт. Калыптандыруучу эксперименттен кийинки натыйжа

Бул диаграммада көрүнүп тургандай, эксперименттин аныктоо жана контролдоо баскычтарында баарлашуу көндүмдөрүнүн басымдуу деңгээли орточо деңгээлди түздү. Коммуникативдик жөндөмдөрдүн деңгээлинин көрсөткүчү эксперименттин көзөмөлдөө баскычында ушул бойдон калгандыгы анык болду, анткени бул этапта баарлашуу көндүмдөрүнүн таптакыр төмөн жана ортодон төмөн деңгээлдери болбогондугуна байланыштуу, ушул деңгээлдеги субъекттер жылышкандыгын белгилей кетүү керек башкаруу баскычында орто деңгээлге (3 адам) өспүрүмдөр (3 адам) орто деңгээлден жогорку деңгээлге өттү. Эки студент баарлашуунун жогорку деңгээлинен эң жогорку деңгээлге өткөнү анык болду.

Ошентип, калыптандыруу баскычында коммуникативдик көндүмдөрдү изилдөө төмөнкүлөрдү аныктоого мүмкүндүк берди:

- педагогикалык коррекциялык программдан кийин коммуникативдик көндүмдөрдүн деңгээли *төмөн* жана *ортодон төмөн* окуучулардын саны толугу менен азайган;
- орточо деңгээлдеги окуучулардын саны ошол эле бойдон калды, бирок бул көрсөткүч үч окуучу *жогорку* деңгээлге, ал эми үч окуучу *орто* жана *төмөн* деңгээлден орто деңгээлге өткөндүгүнө байланыштуу алынды;

- жогорку деңгээлдеги окуучулардын саны 1,3 эсеге көбөйүп, үч окуучу орто деңгээлден жогорку деңгээлге өткөндүгүнө байланыштуу.

- 2 окуучунун жогорку деңгээлден эң жогорку деңгээлге өтүүсү үчүн, эң жогорку деңгээлдеги студенттердин саны эки эсеге көбөйдү.

Берилген диаграмма изилдөөнүн этаптарындагы (контролдоо жана аныктоо) эксперименталдык топтогу коммуникативдик жөндөмдөрдүн деңгээлдеринин көрсөткүчтөрүнүн катышын так көрсөтүлгөн (1-сүрөттө).

Эксперименталдык топтогу окуучулардын коммуникативдик көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн мыкты көрсөткүчтөрү өспүрүмдөрдүн баарлашуудагы кыйынчылыктарды алдын алуу жана жоюу боюнча педагогикалык коррекциялык программасына катышуусу менен түшүндүрүлөт.

Ошентип, бул иш төмөнкүдөй тыянактарды түзүүгө мүмкүндүк берди:

Коммуникативдик көндүмдөрүнүн деңгээлине, демек, баарлашуу жөндөмүнө субъекттердин жеке өзгөчөлүктөрү таасир этиши мүмкүн, башкача айтканда, байланыш кыйынчылыктары жеке кыйынчылыктарга туш болгондордо пайда болот, мисалы, ушул эксперименталдык топто төмөнкүдөй жеке мүнөздөмөлөр аныкталды: өзүнө ишенүү, эмоционалдык туруксуздук, этияттык, токтоолук, катуулук, амалкөйлүк, тынчсыздануу, депрессия, коомдук пикирден баш тартуу.

Баарлашуудагы кыйынчылыктарды болтурбоо жана жоюу боюнча оңдоо иштери баарлашуу чеберчилигинин деңгээлин жогорулатууга оң таасирин тийгизет, муну байланыш деңгээлинин пайыздык жогорулашы далилдеп турат. Бул өзгөчө жогорку деңгээлдеги коммуникативдик көндүмдөрдүн мисалында байкалат, мында бул деңгээлдин динамикасы 14,3% га өстү, төмөнкү жана орточо деңгээлден төмөн динамикалар нөлгө чейин төмөндөдү. Жогорку деңгээл 7% га жогорулады. Эксперименттин ар кандай баскычтарындагы үстөмдүк деңгээли - бул коммуникативдик жөндөмдөрдүн орточо деңгээли, ал окуучулардын жогорку деңгээлге өткөндүгүнө байланыштуу туруктуу индикаторго ээ, педагогикалык коррекциялык иштен кийин коммуникативдик көндүмдөрдүн төмөн жана ортодон төмөн деңгээлдеринин төмөндөшүнө байланыштуу.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

1. Запорожец А.В. Психическое развитие ребенка // Избранные психологические труды. – М., 1986.
2. "Игры, обучение, тренинг, досуг..." под редакцией В.В. Петрусинского В четырёх книгах - М. Новая школа, 1994
3. Кашенко В.П. "Педагогическая коррекция. Исправление недостатков характера у детей и подростков", Книга для учителя, М.Просвещение, 1994
4. Фельдштейн Д.И. "Психологические аспекты изучения современного подростка." Вопросы психологии, 1985, №1
5. Энциклопедия психологических тестов. Общение, межличностные отношения – М. 000 Издательство АСТ. 1997.

Рецензент: к.п.н., доцент Сегизбаева Н.К.